

Паламарчук Л.Б.,
професор кафедри теорії та історії педагогіки
Гуманітарного інституту
Київського університету імені Бориса Грінченка,
кандидат педагогічних наук

ЕТНОПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ У ТВОРЧОСТІ К.Д.УШИНСЬКОГО

У статті розкриваються основні етнопедагогічні ідеї відомого педагога зі світовим ім'ям К.Д.Ушинського. Хоча вчений не написав окремої роботи з народної педагогіки, проте всі його праці пронизані ідеями народності, науковості, моральності. Його концепції розвитку школи, запровадження принципів науковості, народності, моральності у навчально-виховному процесі стали класичними, вони сприяють розвитку й сучасної педагогічної науки та практики.

Ключові слова: *етнопедагогічні ідеї, народність, моральність, науковість, народна педагогіка, етнопедагогіка, навчання, виховання.*

Усі видатні педагоги минулого і сучасного досягли наукового злету завдяки тому, що свою педагогічну творчість будували на ґрунті народної педагогіки .

Мирослав Стельмахович

Постановка і обґрунтування актуальності дослідження. Плідна педагогічна творчість видатного вченого-педагога Костянтина Дмитровича Ушинського будувалася саме на ґрунті народної педагогіки, як чітко підмітив сучасний сподвижник ідей української народної педагогіки Мирослав Стельмахович [1, 6]. Славне ім'я великого К.Д.Ушинського посідає особливе місце у вітчизняній та світовій педагогічній літературі. Його концепції розвитку школи, запровадження принципів науковості, народності, моральності у навчально-виховному процесі стали класичними, вони

сприяють розвитку й сучасної педагогічної науки. Ідеї вченого про пробудження у народі можливостей пізнання світу, розвивати і розкривати розумовий потенціал дітей, використовувати досвід народу з питань навчання та виховання молоді, вносити наукове пізнання в усі сфери людського життя. Як ніхто із педагогів, К.Д.Ушинський розкрив роль людини у соціальному, науковому та технічному прогресі суспільства, довів, що правильне виховання сприяє розвитку фізичних, інтелектуальних та моральних сил людини. Він стверджував, що прогрес суспільства можливий лише при умові організації цілеспрямованого виховання молодого покоління. К.Д.Ушинський був першим, хто зрозумів силу і велич народної педагогіки. Саме він сказав своє авторитетне слово і зробив її вінцем своєї педагогічної теорії та поставив народну педагогіку на п'єдестал.

Вивчення безцінної спадщини К.Д.Ушинського в наш час є актуальним з точки зору педагогічного пізнання та розвитку педагогічної науки та етнопедагогіки зокрема. Сучасними та актуальними є його ідеї, думки, досвід. Хоча вчений і не опублікував окрему роботу з етнопедагогіки, проте всі його педагогічні дослідження базуються на етнопедагогічних ідеях, на використанні ідей народної педагогіки. Самі назви його робіт говорять про це: "Рідне слово", "Дитячий світ", «Людина як предмет виховання. Спроба антропологічної антропології», «Про народність в громадському вихованні», « Питання про народні школи», « Що нам робити зі своїми дітьми», «Праця в її психічному та виховному значенні», «Про користь педагогічної літератури», «Три елементи школи» та ін.

Основою педагогічних переконань К.Д. Ушинського були народні знання і його багатющий педагогічний досвід. Це надихало вченого, зорієнтовувало на пропаганду у своїй творчості ідей виховання дітей в родині, в любові до рідних, поваги до старших, чуйності, готовності надати людині допомогу, милосердя, гуманності, дбайливого ставлення до природи, скромності, працьовитості, совісті, доброти, обов'язку і відповідальності. Це все вчений розумів як ідеальні чесноти народу. У педагогічній лабораторії

К.Д. Ушинського відбувалася апробація його поглядів та ідей щодо розвитку особистості дитини, її громадянськості та морального виховання, що так актуальне для і нашої спільноти, для нашої держави сьогодні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасній вітчизняній педагогічній науці та практиці проблемі вивчення творчої спадщини К.Д. Ушинського приділяється постійна вага. Його погляди на національну педагогіку, національне виховання, необхідність враховувати національну психологію, характер, світогляд учнів у процесі їх навчання та виховання залишилися класичними у вітчизняній педагогіці та практиці. Етнопедагогічні ідеї його спадщини закладені в сучасних курсах педагогічних закладів із історії педагогіки, загальної педагогіки, етнопедагогіки, етнопсихології, педагогічної майстерності, педагогічної творчості тощо. Вчені, викладачі вищих навчальних закладів постійно опираються на етнопедагогічні ідеї вченого, досліджують його спадщину, організовують та закликають майбутніх педагогів бути активними пропагандистами цих ідей.

В Україні зосередилося чимало досліджень, присвячених різним аспектам вивчення спадщини вченого в контексті розкриття проблеми виховання підростаючих поколінь на основі етнокультурних традицій. Це ми спостерігаємо у творчості вітчизняних вчених С. Чавдарова, Л. Березівської, О.Вишневського, Г. Воробей, М.Грищенка, Б.Кобзаря, О. Кузика, В. Кузя, І. Лебідь, С. Литвинова, О. Мазуркевича, Л. Маєвської, В. Мосіяшенка, Н. Мещерякова, Р. Осипець, Л. Паламарчук, М. Рибаківа, Ю. Руденка, О. Сухомлинської, Д. Тхоржевського, М. Чепіль, М. Стельмаховича, М.Сметанського, В. Терлецького, Г.Філіпчука, Н. Чернухи, П.Щербаня та ін.

У своїй роботі вітчизняний вчений-педагог В. Мосіяшенко стверджує, що для сучасної етнопедагогіки мають особливе і визначальне значення три принципові настанови К.Д.Ушинського:

- народ має свою особливу характеристичну систему виховання;
- у душі людини риса національного корениться глибше за інші;

- виховні ідеї кожного народу наповнені національним більше, ніж будь-що інше [2, 6-7].

Багато вчителів, використовуючи педагогічну спадщину вченого під час навчання сучасних школярів, наголошують, що етнопедагогічні ідеї та традиції, про які писав відомий педагог у своїх творах, допомагають зробити процес навчання в школі цікавим та результативним, його гуманістичні погляди вражають кожну людину, а не тільки педагогів. Аналізуючи сучасний шкільний педагогічний досвід, можна засвідчити, що сьогодні молодий вчитель потребує матеріалів та рекомендацій про розкриття ідей К.Д. Ушинського, висвітлення його творчості, впровадження її на конкретних уроках. Про це свідчать виступи вчителів, їх публікації, запити тощо. За таких умов актуальність дослідження спадщини К.Д.Ушинського зростає і не старіє.

Формування мети та завдань статті. Дослідження досвіду роботи вітчизняних вчителів дають нам можливість дійти до висновку, що вивчення педагогічної спадщини К.Д.Ушинського є актуальною сьогодні не лише в теоретичному, але й у практичному аспекті. Шкільна практика потребує конкретних рекомендацій та методичних пропозицій, впровадження ідей спадщини великого українського вченого-педагога. У представленій статті ми спробуємо розкрити актуальність та значущість цієї педагогічної проблеми. Зміст статті, на нашу думку, сприятиме збагаченню теоретичного, методичного і практичного аспекту ознайомлення із педагогічною спадщиною вченого, його етнопедагогічними ідеями.

Виклад основного матеріалу. Педагогічна спадщина відомого педагога К.Д.Ушинського завжди була в центрі уваги педагогічної спільноти на етапі становлення української держави та національної школи. Як і класики зарубіжної педагогіки, К.Д.Ушинський вимагав брати до уваги у навчально-виховному процесі природу та національну приналежність учня. Він наголошував на необхідність враховувати національну сутність, особливість характеру кожної дитини, що здебільшого передається від

батьків до дитини. Вчений вважав, що такі спадкові засади національної приналежності є природним ґрунтом для національної психології, національного характеру і національного світогляду, «служать найміцнішою основою виховання особистості».

Перебуваючи в країнах Європи, вчений ознайомився про те, що у цивілізованих народів педагогічна наука вже кілька століть спрямована на виховання людини – представника свого народу, нації, який розвиває і зміцнює свою національну державу.

Основна мета виховання за українською народною педагогікою вбачається в тому, щоб навчити кожного бути людиною. Вчений розкрив теоретичні засади майбутнього в національній системі виховання, з'ясував принципи діяльності загальноосвітньої народної школи. Він завжди вимагав передати справу народної освіти в руки самого народу. Навіть такий чинник як різноманіття народної культури, його педагогічний досвід, підходи до виховання здатний сприяти гармонійному існуванню усіх складових етнокультури, продуктивному діалогу з іншими культурними світами. К.Д. Ушинський з цього приводу зауважує, що "будь-яка жива історична народність є найпрекраснішим творінням Божим на землі, вихованню ж залишається лише зачерпувати із цього багатого, чистого джерела" [4, 146].

Неодноразово вчений підкреслював, що народ створив національну мову, національну поезію, національну літературу. Стаття К.Д.Ушинського «Рідне слово» стала філософсько-педагогічним й психологічним дослідженням, що варте уваги не тільки сьогодні, а завжди. Вчений зауважує: «Мова народу – кращий, що ніколи не в'яне й вічно знову розпускається цвіт усього його духовного життя, яке починається далеко за межами історії», «...весь слід свого духовного життя народ дбайливо зберігає у народному слові...», «... цей незвичайний педагог – рідна мова – не тільки навчає багато чого, а й навчає напрочуд легко, за якимсь недосяжно полегшеним методом». «Мова, створена народом, розвиває в духові дитини здібність, яка створює в людині слова і яка відрізняє людину від тварини:

розвиває дух ” [5, 109–121]. У «Рідному слові ” К. Д. Ушинський пропонує курс початкового навчання для дітей 8-10 річного віку. Першочергове і головне завдання – навчити дітей свідомо володіти рідною мовою з перших днів навчання. Рідна мова – найважливіший вияв народності, на її основі спираючись на релігію (православ’я), переконував учений, будується вся система навчання. Тільки народ облаштовує свою школу і розпоряджається нею. В усіх статтях К. Д. Ушинського простежуються такі й подібні їм твердження. Адже мова створена народом, розвиває в духові дитини здібність, яка створює в людині слово і яка відрізняє людину від тварини – розвиває дух і свідомість.

Багатогранна, багатоаспектна науково-педагогічна діяльність Костянтина Дмитровича Ушинського стосується усіх сторін життя учнів, учителів, вихователів, батьків. Визначним є дослідження педагога про рідну мову як найважливіший предмет шкільної освіти. Мова є найкращий виразник духовної культури народу. У статті «Рідне слово» К.Д. Ушинський у барвистих і хвилюючих тонах писав про значення рідної мови. «У мові одухотворяється весь народ і вся його батьківщина; в ній втілюється творчою силою народного духу в думку, в картину і звук небо вітчизни, її повітря, її фізичні явища, її клімат, її поля, гори й долини, її ліси й ріки, її бурі й грози – весь той глибокий, повний думки й почуття, голос рідної природи, який лунає так гучно в любові людини до її іноді суворої батьківщини, який відбивається так виразно в рідній пісні, в рідних мелодіях, в устах народних поетів. Проте в світлих, прозорих глибинах народної мови відбивається не тільки природа рідної країни, а й уся історія духовного життя народу»[5, 109–121].

У змісті української етнопедагогіки стверджується, що мова – найживіший, найбагатший і найміцніший зв’язок, що з’єднує віджилі, живущі й майбутні покоління народу в одне велике, історичне живе ціле. Вона не тільки виявляє собою життєвість народу, а є якраз саме цим життям.

Отже, будучи найповнішим і найвірнішим літописом свого духовного, багатовікового життя народу, мова в той же час є найбільшим народним наставником, який навчав народ тоді, коли не було ще ні книг, ні шкіл, і продовжує навчати його до кінця народної історії. Засвоюючи рідну мову легко й без великих зусиль, кожне нове покоління засвоює в той же час плоди думки й почуття тисячі поколінь, що передували йому. Усе, що бачили, усе, чого зазнали, усе, що пережили та передумали ці незчисленні покоління предків, передається легко й без великих зусиль дитині, яка тільки-но відкриває очі на світ божий, і дитина, навчившись рідної мови, вступає вже в життя з безмежними силами. Не тільки умовних звуків вчиться дитина, вивчаючи рідну мову, а п'є духовне життя й силу з рідної груді рідного слова. Воно пояснює її природу, як не міг би пояснити її жоден природознавець, воно ознайомлює її з характером людей, що її оточують, суспільством, серед якого вона живе, з його історією та його прагненнями, як не міг би ознайомити жоден історик; воно вводить її в народні вірування, в народну поезію, як не міг би внести жоден естетик; воно, нарешті, дає такі логічні поняття й філософські погляди, яких, звичайно, не міг би дати дитині жоден філософ.

Принцип народності виховання став основою вчення педагога про рідну мову як найважливіший предмет шкільної освіти. Вимога народності виховання і народності школи К.Д. Ушинського обумовлювала вимогу демократизації освіти, узгодження її з інтересами й потребами кожного народу. З принципом народності тісно пов'язане вчення К. Д. Ушинського про працю як головний фактор виховання, бо останнє – це цілеспрямований процес формування «людини в людині». У народній педагогіці завжди була головною проблемою підготовка дитини до життя та праці.

Актуальною сьогодні є стаття вченого «Праця в її технічному і виховному значенні», де К. Д. Ушинський розглядає це питання в трьох аспектах: екологічному, філософському і педагогічному. Він пише: «Невільна праця не тільки не підносить морально людину, але зводить її на

ступінь тварини. Праця тільки й може бути вільною, якщо людина сама береться до неї з усвідомленням її необхідності; праця вимушена, на користь іншого, руйнує людську особистість того, хто трудиться, або, точніше сказати, працює» [6,8-26]. Пізнаючи закони людського розвитку, педагог (учитель), за переконанням К.Д.Ушинського, стає справжнім творцем особистості дитини. У цьому зв'язку виховання є мистецтво – «мистецтво найширше, найскладніше, найвище і найнеобхідніше з усіх мистецтв».

У педагогічній спадщині К. Д. Ушинського знаходимо цінні ідеї щодо значення народної педагогіки у становленні носія етнокультури освітнього простору. Основним методологічним принципом будівництва національної школи він визначає народність у суспільному вихованні, як спадкову властивість людини. Вчений переконаний, що кожен народ має право на школу рідною мовою, побудовану на народних традиціях. Вчений дійшов висновку :

- загальної системи народного виховання для всіх народів немає ні в теорії, ні на практиці;
- у кожного народу є своя національна система виховання, а тому запозиченим одним народом у іншого виховних систем є неможливим;
- досвід у справі виховання є дорогоцінною спадщиною для всіх народів, але в тому розумінні, в якому досвід всесвітньої історії належить усім народам;
- науку не треба плутати з вихованням, вона загальна для всіх народів; але не для всіх народів і не для всіх людей становить мету і результат життя;
- громадське виховання не може самостійно вирішувати питань життя, «не веде за собою історії, але йде слідом за нею»;
- « громадське виховання тільки тоді буде дійовим, коли його питання стануть громадськими питаннями для всіх і сімейними питаннями для кожного»;

- Збудження громадської думки у справі виховання – основа його розвитку [8,109].

Про це вдало зауважує сучасна дослідниця творчої спадщини вченого Л.Д. Березівська [9, 284- 291].

Вчений твердо вірив у могутні творчі сили народу. Він писав: "Виховання, створене самим народом і засноване на народних основах, має ту виховну силу, яка відсутня в найкращих виховних системах, що побудовані на абстрактних ідеях або запозичені в іншого народу... Тільки народне виховання є живим органом в історичному процесі розвитку народу" [10, 161]. За К. Д. Ушинським, мета народної (національної) школи – підготовка молодого покоління до життя у цьому суспільстві. Педагог-науковець прагне довести, що суспільне виховання тільки тоді приносить бажані результати, коли враховує національні особливості. Він констатує, що у результаті етногенезу кожен народ створює власну систему виховання, ефективність якої забезпечується дотриманням принципу природовідповідності та здатністю зберігати в інтересах саморозвитку етносередовище. Етнокультура як самоорганізуюча педагогічна система відповідає потребам нації і розвивається як на основі взаємодії загальнонародної і етносередовищної культури, так і в результаті впливу на цю взаємодію маргінальних і проміжних явищ у системі загальної культури.

Етнічна (народна) педагогіка своїм корінням сягає в далеке минуле, зберігає досвід багатьох поколінь, виховуючи їх на кращих народних традиціях. Немає таких питань виховання, які не знайшли відображення в етнокультурі. К. Ушинський з цього приводу зазначає, що з оригінальними педагогічними ідеями, шедеврами народної педагогіки, з педагогічним генієм народу ніхто не може змагатися [11, 300].

Етнопедагогіка як наука вивчає та систематизує теоретико-методологічний і методичний інструментарій, вироблений конкретним етносом протягом історії його розвитку, що сприяє забезпеченню цілеспрямованого відтворення етнокультурної інформації та якостей

особистості, значущих для даної спільноти. У етнопедагогіці виділяють два важливих розділи: національний зміст і етнічно зумовлені методи виховання. До першого відноситься власне етнокультура і загальнолюдські знання, що розглядаються в її ракурсі; до другого – методичне забезпечення, що дозволяє оптимально враховувати психологічні особливості сприйняття і мислення представників спільноти.

Оскільки у реальному житті загальнолюдське проявляється в національній формі, то й загальнолюдська культура не існує поза межами національної: чим ширше й глибше йде розвиток національної культури, тим вищий рівень її диференціації і складніший процес засвоєння елементів культури новими поколіннями [7, 66]. У сучасних умовах прогрес народів уже не може бути забезпечений лише за рахунок їх саморозвитку, а доповнюється взаємодією з іншими спільнотами. У зв'язку з цим етнічна (народна) педагогіка змушена розвиватися в умовах природної акультурації і формувати в автохтонного населення не лише національну самосвідомість, але й надсвідомість метаєтнічної спільноти. Закономірності, принципи, методи цього процесу досі не мають належного наукового обґрунтування, недостатньо розроблені й категорії народної педагогіки, критерії ефективності її саморозвитку у відношеннях "етнос – особистість" і "етнос – культура".

Ще у свій час К.Д. Ушинський розкриває взаємозв'язок між народною педагогікою та педагогічною наукою: педагогічна наука будується на засадах народної педагогіки, вбирає все найкраще із неї, є її органічним продовженням; а народна педагогіка, як частина педагогічної науки, відображає її погляди, реалізує особливості змісту й засобів впливу етнічного середовища (природного та соціального) на формування й розвиток особистості. Адже виховання – головна функція етноспільноти. За визначенням самого К.Д. Ушинського, воно покликане відтворювати, розвивати і передавати новим поколінням культурно-історичний досвід народу. Як категорія етнографічна, виховання покликане збирати та зберігати

факти, способи, ідеї творчого вияву спільноти для передачі новим поколінням. Як соціальна категорія, виховання здійснюється в народі і самим народом: із зникненням народу зникає і народне виховання; тому народ оберігає себе від асиміляції. Створюються умови для самостійного розподілу людей на вихователів і вихованців. Як категорія педагогічна, народне виховання становить етнопедагогічну систему, що об'єднує природну самоорганізацію народу з координацією виховних зусиль, структурних і функціональних елементів цієї системи з метою самовідтворення, збереження і розвитку способу буття спільноти, цінностей етнокультури та передачі етнічних і загальнолюдських якостей новим поколінням [7,70].

У системі народного виховання спостерігається нестандартне поєднання спонтанних, самоорганізуючих факторів, з організованим процесом етнізації населення. К.Д.Ушинський визначив їх як свідомі і підсвідомі фактори виховання, а координатором педагогічної взаємодії він вбачає сам народ [12, 18]. Провідною ідеєю народного виховання, за К.Д.Ушинським, є гармонія зусиль природи, суспільства і культури у забезпеченні розвитку людини, її творчого потенціалу.

Висновки. Усе своє коротке життя великий педагог прагнув зробити духовним надбанням людей усі ті цінності, які створив трудовий народ протягом століть. У процесі всієї своєї творчості К. Д. Ушинський стверджував, що школа і виховання повинні насамперед будуватися у повній відповідності з особливостями і потребами свого народу, своєї держави, покладатися на педагогічний геній свого народу. Він був переконаний, що у кожного народу існує своя особлива національна система виховання, що кожен народ повинен у цій системі випробовувати свої власні сили. Він наголошував: «Виховання, створене самим народом і побудоване на народних основах, має ту виховну силу, якої не має в найкращих системах, побудованих на абстрактних ідеях або запозичених в іншого народу». Вчений стверджував, що кожен народ повинен мати свій ідеал людини, вимагати від свого виховання втілення цього ідеалу в окремих

особистостях. Цей ідеал у кожного народу відповідає його характеру, визначається його суспільним життям, розкривається разом з його розвитком. Він радив передати справу народної освіти в руки самого народу. Ідеї про національну школу, використання педагогічного генію народу зберегли й сьогодні свою актуальність й новизну. Адже вони підпорядковані благородній і гуманній меті – відродженню нашої духовності, розвитку, стабільності нашої держави.

Долучаючись до вивчення спадщини великого вченого, розумієш, що перед тобою цінний науковий педагогічний матеріал не лише для сьогоднішнього дня. Досліджувати його педагогічну спадщину будуть і майбутні покоління вчених, вони знаходять цінні думки вченого, які допоможуть аналізувати в майбутньому педагогічну ситуацію, суспільні умови та життя людей.

Джерела:

1. Стельмахович М.Г. Українська народна педагогіка./ М. Г. Стельмахович. – К. : ІЗМН, 1997. – С.6.
2. Мосіяшенко В.А. Українська етнопедагогіка: Навч. посіб./ В. А. Мосіяшенко. - Суми: ВТД «Університетська книга», 2005.- С.6-7.
3. Мосіяшенко В.А. Українська етнопедагогіка: Навч. посіб./ В. А. Мосіяшенко - Суми: ВТД «Університетська книга», 2005.- С.146-147.
4. Ушинский К.Д. . Вопросы о народных школах / К.Д.Ушинский. // Собр.соч. в 6 томах. – М. : Педагогика, 1988. – Т.2. – С.73 – 80.
5. Ушинский К.Д.Родное слово / К.Д.Ушинский. // Собр.соч. в 6 томах. – М.: Педагогика, 1988. – Т.2. – С. 108-121.
6. Ушинский К. Д. Труд в его психическом воспитательном значении /К.Д.Ушинский. // Собр.соч. в 6 томах. – М. : Педагогика, 1988. – Т.2. – С. 8-26.
7. Маєвська Л. М. Модель етнокультурного виховання у контексті педагогічних ідей К. Ушинського і вимог сьогодення / Л.М.

Маєвська // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. Випуск 79. Серія : Педагогічні науки. – Чернігів, 2010. – С. 66 -71.

8. Ушинський К.Д. Твори: У 6 т.// К.Д.Ушинський. – К., 1954. – Т. 1. - С. 109.

9. Березівська Л.Д. Ушинський Костянтин Дмитрович / Л. Д. Березівська // Українська педагогіка в персоналіях. У двох книгах. Книга перша. – К. : Либідь. – С. 284- 291.

10. Ушинский К.Д. О необходимости сделать русские школы русскими / К.Д.Ушинский.// Собр.соч. в 11-ти томах. – М. – Л.: Из-во АПН РСФСР, 1948. – Т.3. – С. 161.

11. Ушинський К. Д. Зібрані твори./ К.Д.Ушинський. – М. – Л., 1949. – Т.6. –с. 300.

12. Ушинский К. Д. Собрание сочинений в 11 томах. / К.Д.Ушинский– М.: Учпедгиз, 1950. – Т.8. – с. 18.

В статье раскрываются основные этнопедагогические идеи известного педагога с мировым именем К. Д. Ушинского. Ученый не написал специальной отдельной работы с этнопедагогике, но все его труды пронизаны идеями народности, моральности, научности. Его концепции развития школы, внедрение принципов народности, научности, моральности в учебно-воспитательном процессе стали классическими, они благоприятствуют развитию и современной педагогической науке и практике.

Ключові слова: *етнопедагогические идеи, народность, моральность, научность, народная педагогика, этнопедагогика, учеба, воспитание.*

The article deals with the basic etnopedagogical ideas of the famous teacher of international renown K. D.Ushinsky. Although scientists have not written a single work of folk pedagogy, but all his works are imbued with the ideas of the nation, science, morality. His concept of the school, the introduction of the

principles of science, nationalism, morality in the educational process have become classics, they also contribute to the development of modern pedagogy and practice.

Key words: *etnopedagogical ideas, nationality, morality, scientific, popular education, ethnopedagogics, education, education.*